

Фріда

Наукова робота на тему:

**«СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ГРАФІЧНОЇ ПОВІСТІ ДЛЯ ДІТЕЙ НА
МАТЕРІАЛІ СЕРІЇ «МАЛЕНЬКІ ІСТОРІЇ ВЕЛИКИХ ЛЮДЕЙ» ІЗАБЕЛЬ
ТОМАС»**

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТУ У ГРАФІЧНІЙ ПОВІСТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ	5
1.1 Графічна повість та комікс як об’єкти лінгвістичного дослідження.....	5
1.2 Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу тексту графічної повісті	8
РОЗДІЛ 2	14
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ПОЄДНАННЯ ЙОГО У З ТЕКСТОМ У ЖАНРІ «ГРАФІЧНА ПОВІСТЬ».....	14
2.1 Поєднання вербальних та невербальних елементів у тексті та перекладі ...	14
2.2 Особливості перекладу культурно маркованої лексики у графічній повісті	20
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	27
ДОДАТОК.....	29

ВСТУП

Питанням виявлення труднощів перекладу текстів різних жанрів та стилів займаються лінгвісти та професійні перекладачі, часто зарубіжні, на яких можна опиратись, досліджуючи переклад та його різні аспекти: Кліфорд Ландерс (книга «Literary translation. A practical guide»), Кейт Брігс (книга «This little Art»), Яків Рецкер (книга «Теория перевода и переводческая практика») та багато інших. Проаналізувавши ці джерела та низку інших, було виявлено, що попри подібність графічної повісті до коміксу, досліджень, які стосуються безпосередньо перекладів графічних повістей, небагато як і в закордонній практиці, так і у вітчизняній.

Актуальність теми полягає у дослідженні перекладацьких трансформацій, способів перекладу корелізованих текстів на українську мову з англійської та у аналізі поєднання словесних та невербальних компонентів графічної повісті у процесі перекладу.

Об'єктом дослідження наукової роботи є особливості відтворення у перекладі поєднання вербального та невербального компонентів графічних повістей «Маленькі історії Великих людей. Фріда Кало», «Маленькі історії Великих людей. Леонардо да Вінчі», «Маленькі історії Великих людей. Марі Кюрі».

Предметом дослідження є переклад тексту графічної повісті з англійської на українську мову.

Мета наукової роботи – виявити, проаналізувати та описати перекладацькі трансформації у графічних повістях. Згідно поставленої мети наукова робота потребує вирішення таких завдань:

- обґрунтувати поняття «графічна повість» в сучасній жанрології;
- визначити різницю між поняттями «графічна повість» та «комікс»;
- виявити адекватні способи перекладу;
- охарактеризувати особливості поєднанні вербальних та невербальних компонентів в перекладах графічної повісті.

Матеріалом дослідження стали тексти графічних повістей «Little guides to Great Lives. Frida Kahlo», «Little guides to Great Lives. Leonardo da Vinci», «Little guides to Great Lives. Marie Curie» та їх переклади: «Маленькі історії Великих Людей. Фріда Кало» (перекладачка Щадило Т.Р.) «Маленькі історії Великих Людей. Леонардо да Вінчі» (перекладачка Христина Демидюк) та «Маленькі історії Великих Людей. Марі Кюрі» (Дзвінка Завалій).

Методи дослідження. При опрацюванні теми було використано порівняльний метод; метод суцільної вибірки; метод перекладацького аналізу тексту; процедури кількісних підрахунків матеріалу.

Наукова новизна дослідження зумовлюється тим, що у роботі вперше досліджено способи та методи перекладу тексту у жанрі графічна повість, досліджено особливості поєднання вербальних та невербальних елементів у процесі перекладу на українську мову з англійської.

Практична значимість наукової роботи полягає в тому, що її матеріали можуть бути використані при подальшому дослідженні процесу перекладу жанру графічної повісті, або ж дотичних до неї жанрів. Також ці матеріали можуть виявитися корисними при підготовці спецкурсів та спецсемініарів з перекладу для студентів філологічних факультетів.

Апробація результатів дослідження. Підсумки наукової роботи, окремі її аспекти та одержані узагальнення і висновки були оприлюднені на VII міжнародній курсантсько-студентській науковій конференції «Культура як феномен людського духу», видано тези (Щадило Тетяна, Культура як феномен людського духу (багатогранність і наукове осмислення). Збірник тез доповідей VI Міжнародної наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів. Львів, 2021. С. 101 – 104.).

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатку.

РОЗДІЛ 1

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ ТЕКСТУ У ГРАФІЧНІЙ ПОВІСТІ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

1.1 Графічна повість та комікс як об'єкти лінгвістичного дослідження

Перш ніж зрозуміти значення коміксу, доречно заглянути в історію його виникнення. Вважається, що комікси виникли в США, де перші розповіді в малюнках були надруковані у 1895 році в газеті New York World. Проте їхні прототипи – суспільно-політичні карикатури британця Вільяма Гогарта та ілюстровані оповідання німця Вільгельма Буша – з'явилися в Європі, а комікси лише отримали свою характерну форму в річищі промислового розвитку в галузі засобів масової інформації наприкінці XIX століття [5, 93].

Спершу в коміксах сюжети були прості, примітивні і, як правило, комікси друкувались у низькоякісних журналах. Це зіпсувало репутацію коміксів на довгі роки, лише відносно недавно комікс отримав визнання і респектабельніші назви, які б не драгували художників та авторів. У сучасному розумінні комікс з'явився у США в кінці XIX ст. і був спочатку тільки розважальним жанром, за що і отримав назву «комікс», тобто смішний, комічний.

Існує думка стосовно того, що комікси – це «мистецтво послідовної розповіді [11], де окремі малюнки створюють контекст один для одного і, таким чином, підсилюють наративність розповіді. Різноманітні методи, які використовують при створенні коміксів – від різних мовних елементів, таких як текст в словесних бульбашках, слова автора, звуконаслідування та написи, до типографічних та піктограмних елементів, скажімо, ліній, що позначають рух, ідеограм, наприклад, зірок, квітів і тд., та графічного зображення людей, предметів або ситуацій – є невід'ємними частинами значення, а отже і пов'язані з перекладом.

Беручи до уваги тему дослідження розглянемо, що таке повість, графічна повість, та як вона пов'язана із коміксом.

Академічний тлумачний словник визначає повість як літературний художній розповідний твір, що займає проміжне місце між оповіданням і романом [1].

У західному літературознавстві для прозових творів, повістей, використовуються визначення «роман» або «короткий роман».

Сюжет повісті зосереджений навколо головного героя, особистість і доля якого розкриваються в межах небагатьох подій. Побічні сюжетні лінії в повісті, як правило, відсутні

За жанровою класифікацією графічних повістей, – власне повістей, не романів, коміксів тощо, – українською є доволі мало (хоча протягом останніх трьох років вони починають набувати популярності), а самого терміну «графічна повість», як такого, жоден словник не подає. Тож досліджуючи це питання, опираючись на академічний тлумачний словник української мови, повість – це літературний художній розповідний твір, що займає проміжне місце між оповіданням і романом; графіка – вид образотворчого мистецтва, основним зображальним засобом якого є малюнок. Тому графічна повість – це повість, у якій сюжет переданий через малюнки, які супроводжуються коротким текстом та репліками дійових осіб.

Часто можна зустріти термін «графічний роман». Це термін сформувався значно пізніше, аніж визначення коміксу, і має злегка інше значення. Посилаючись на Занетіна, графічний роман – самостійний (відмінний від власне коміксу) культурний об'єкт, показовими рисами якого є складний сюжет та композиція, завершена форма (тобто, формат книги, а не багатосерійні випуски), спрямованість на освічену дорослу читацьку аудиторію [18, 447].

Слід зазначити, що графічна повість відрізняється від коміксу. Скотт МакКлауд, американський теоретик та карикатурист коміксів, визначає комікс як поєднання живописних та інших зображеннях у чітко продуманій послідовності, що виправдовує використання літер, тексту («інших зображень») [15, 7 – 9]. Із цього робимо висновок, що в коміксах провідними є зображення, а текст, репліки – їх невіддільне доповнення. В мальописах ми часто навіть без

тексту з легкістю розуміємо зміст того, що автор хотів передати, на відміну від графічної повісті, де тексту приділяють більшої уваги. Тут часто провідним буде текст, а зображення та репліки – його невіддільним доповненням. Сьогодні часто схиляються до думки, що в коміксах та графічних романах «малюнок – це складова тексту, а текст – складова малюнка» [12, 176].

Переклади та зображення мають спільне в тому, що іноді експлікують те, що є відкритим або неоднозначним у вихідному тексті. Це може створювати проблему для перекладачів та спричиняти неспівпадіння, коли перекладач не знає, з якими ілюстраціями текст буде друкуватися [5, 93].

У «Фріді» знаходимо приклад на підтвердження. В уривку, де описують хворобу батька Фріди, згадують, що *«Він часто ходив з камерою, перекинutoю через плече...»*. Абзац ілюструє малюнок, де бачимо камеру, яка висить у батька на ший. У мові оригіналу, камера – через плече. Цей момент можна вважати «книголяпом», хоча, можливо, ілюстраторка не була добре ознайомена з текстом. Проте тут саме це зображення не відіграє важливої ролі, оскільки, як згадувалось раніше, текст є провідним.

Отже, проаналізувавши поняття коміксу та графічної повісті, бачимо, що між ними є як відмінності, так і подібності. Їх об'єднує зв'язок зображення із

текстом, проте найбільшою відмінністю є кількість тексту, яка у графічних повістях переважає. Варто взяти до уваги, що проблема перекладу коміксів та графічних романів зокрема набуває особливої актуальності сьогодні. Адже останнім часом все частіше виходять друком якісні перекладні комікси, українські графічні повісті (О. Луцєвська – «Безхвоста»; графічна адаптація повісті Івана Франка «Герой поневолі» Кирилом Горішнім та Міхаєм Тимошенком тощо), перекладні повісті, що користуються попитом не тільки серед підлітків та дітей, а й старшої вікової категорії.

1.2 Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу тексту графічної повісті

Аби вдало виконати переклад застосовуючи перекладацькі лексичні та граматичні трансформації, слід пам'ятати, що найважливішим аспектом перекладу залишається відповідність перекладу з оригіналом [3]. Переклад як своєрідний тип міжмовної та міжкультурної комунікації, наділений багатогранним характером і відповідно може оцінюватись з різних точок зору, – перш за все, з точки зору відповідності оригіналу (незважаючи на ефект, створений перекладом) або з точки зору комунікативного ефекту, досягнутого за допомогою перекладу (його прагматичною адекватністю).

Прийоми логічного мислення, завдяки яким ми розкриваємо значення іноземних слів в контексті і знаходимо його відповідник, що не збігається зі словниковим значенням прийнято називати лексичними трансформаціями [9, ст.45]. Хоча не завжди можна чітко класифікувати кожен приклад перекладу через перепліт категорій, в загальному можна виділити сім різновидів лексичних трансформацій:

1) Диференціація значень

Диференціація значень – це така перекладацька трансформація, внаслідок якої перекладним відповідником стає слово або словосполучення, що не є

словниковим відповідником і що підібрано із врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу.

The bullets just screeched past. I can still hear their extraordinary sound. – Кулі шмигали у повітрі. Я й досі чую їх дивний свист.

The spirit of the Mexican Revolution – the rebellion against power and the fight for fairness – appealed to Frida. She remembered hiding in a big wardrobe, secretly singing revolutionary songs. – Дух Мексиканської революції — повстання проти влади і боротьба за справедливість – відгукнулись у серці Фріди. Вона пригадувала, як ховалась у великій шафі й тихцем наспівувала революційні пісні.

2) Конкретизація

Це лексична трансформація, внаслідок якої слово (термін) ширшої семантики в оригіналі замінюється словом (терміном) вузької семантики, наприклад:

But at the foundation level, things are less straightforward, because different scholars hold different conceptions of the nature of the object. - Проте на засадничому рівні проблеми менш зрозумілі, тому що різні вчені мають різні уявлення про природу цього об'єкту.

Нерідко конкретизація застосовується при перекладі англійського дієслова to be, що вживається в англійському мовленні значно частіше, ніж відповідне українське дієслово “бути”:

3) Генералізація

Використовується при перекладі загальнонародного та загально наукового (загальнотехнічного) шарів лексичного складу наукових і технічних текстів.

Оскільки її застосування може призводити до певної втрати (точності) інформації, використовувати її слід обачно, тільки у тих випадках, коли вживання у перекладі словникового відповідника слова, що перекладається, може призвести до порушення граматичних або стилістичних норм мови перекладу.

One of the things that fascinated Leonardo most was anatomy – the way that our bodies are structured underneath our skin. – Одним з найбільших захоплень Леонардо була анатомія – наука про будову нашого тіла.

4) Смісловий розвиток

Прийомом контекстуальної заміни, коли в перекладі використовується слово, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається. Іноді відхилення в перекладі від “букви” оригіналу необхідно для досягнення адекватності перекладу, оскільки в мовах оригіналу та перекладу можуть діяти різні мовленнєві норми та існувати різні традиції мовлення. Наприклад:

Several people had been killed by the accident, and the doctors did not think Frida would make it. – Кілька людей загинуло під час аварії, лікарі сумнівалися, чи Фріда житиме;

Although her dreams of being a doctor were over, Frida felt a tremendous energy inside. ▭ Попри те, що мрії стати лікарем розлетілися на друзки, Фріду переповнювала надзвичайна внутрішня енергія.

5) антонімічний переклад

Форма слова або словосполучення замінюється на протилежну (позитивна на негативну і навпаки), а зміст одиниці, що перекладається, залишається в основному подібним.

По суті, термін «антонімічний переклад», який зустрічається в перекладознавчій літературі, є неточним, оскільки слово, що перекладається, не замінюється на антонім у мові перекладу, а змінює лише форму на протилежну, тоді як його зміст, значення залишається без особливих змін. Тому для позначення означеного способу перекладу В.Карабан використовує термін «формальна негативація», в якому підкреслюється саме зміна форми слова або словосполучення і не йдеться про антонімічність як таку, що пов'язана із зміною змісту на протилежний.

Frida wasn't daunted by Diego's fame. – Фріду мало хвилювала популярність Дієго.

б) цілісне перетворення

Прийом цілостної перебудови являє собою різновид семантичного розвитку, але у випадку цілостної перебудови до уваги беруться не елементи, а ціла форма (речення або навіть текст). Особливо багато подібних прикладів серед висловів усного мовлення:

Through her new artist friends, Frida met someone who would change her life as dramatically as the bus accident. – Через своїх нових друзів-митців Фріда зустріла того, хто згодом переверне її життя з ніг на голову так само, як раніше аварія

His worries were over. He was paid well, had a big house to call home, and the time and space to paint and study science. – Там скінчились його негаразди, йому добре платили. Митець оселився у великому будинку, який міг назвати домом, тепер він мав час і місце, аби малювати та вчитися.

7) компенсація втрат при перекладі

Виникає у першу чергу під час перекладу так званих культурних реалій країни ДМ, аналогів яким не існує в країні ПМ.

The group was known as the Cachuchas, after their peaked caps. – Їх прозвали «кашкетниками» через кепки, які вони носили.

Крім видів трансформації за класифікацією Я. І. Рецкера існують декілька інших типів лексичних змін під час перекладу, на які звертає увагу український дослідник В. Карабан. серед них треба визначити транскодування, калькування, описовий переклад, а також додавання слова, вилучення слова, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови та перестановка слова.

Водночас автор вказує на те, що часто окремі прийоми трансформацій, зокрема диференція та конкретизація значень використовуються разом. Щодо граматичних трансформацій, то автор наголошує, що їх сутність полягає в «перетворенні структури речення в процесі перекладу у відповідності до норм мови перекладу». Дослідник виділяє п'ять типів таких трансформацій:

1) зміна структури речення

(In 1938, Frida held her first solo exhibition, in New York's Levy Gallery. It was a great success – critics loved it, and new paintings were commissioned. Frida was

making money from her art, and becoming a star! – 1938 року у Levy Gallery в Нью-Йорку вона провела власну виставку, що мала шалений успіх, – критики були в захваті. Своім мистецтвом Фріда заробляла гроші й ставала зіркою.)

2) зміна порядку слів (*In 1938, Frida held her first solo exhibition, in New York's Levy Gallery. It was a great success – critics loved it, and new paintings were commissioned. Frida was making money from her art, and becoming a star – 1938 року у Levy Gallery в Нью-Йорку вона провела власну виставку, що мала шалений успіх, – критики були в захваті. Своім мистецтвом Фріда заробляла гроші й ставала зіркою.)*)

3) зміна частин мови та членів речення

4) додавання слів

(Frida was born in Coyoacán, Mexico, in 1907, to a Mexican mother and a German father. – Фріда народилась 1907 року в Койокані, що на околиці Мексики. Мати дівчини була мексиканкою, а тато – німцем.)

5) опускання слів та членів речення (з граматичних причин).

(Doctors discovered that three of her vertebrae were not in the right place. – Лікари виявили, що три хребці погано зрослися.)

Отож аби досягти адекватності перекладу перекладачі часто вдаються до граматичних та лексичних трансформацій. Часом без них просто не обійтися, адже до уваги беруться мовні лінгвокультурні, синтаксичні, а також лексичні особливості.

Підсумовуючи вищесказане додамо, що як графічна повість так і комікс не існували б зовсім без зображень, тому аби читач отримав готовий продукт перекладачеві потрібно добре попрацювати над тим, щоб перекладений текст збігався з зображенням. Підтвердженням цьому є рядки з інтерв'ю із Ульріхом Прюффоком, перекладачем із Німеччини [8]. Він зазначає що перекладач мусить враховувати визначений простір для тексту. Інколи проблему довжини тексту можна вирішити зменшенням шрифту. Втручання у графіку – табу. І винятки з цього правила мають бути добре обґрунтованими. Якщо попри всі зусилля місця для тексту не вистачає, тоді вирішуємо, від якої інформації можна відмовитись.

Проте випускати те, що є релевантним для подальшого перебігу історії, забороняється. Зрідка переклад є значно коротшим за оригінал. Якщо таке трапляється, тоді необхідно знайти засоби подовження тексту, які відповідають ритму оповіді і достатньою мірою заповнюють текстове поле. Розподіл та вагомість полів для тексту – важлива складова графічної картини, тому їх по можливості треба зберегти. Оскільки остаточне рішення про те, у який спосіб набиратиметься текст, яким має бути шрифт, його розмір тощо, залежить від редактора видавництва, виконаний переклад ще неодноразово переробляється та адаптується.

Щодо трансформацій у перекладі, то дуже влучно про них відгукується Ярослава Стріха, українська перекладачка [4]. Вона зазначає, що ми не завжди можемо передати типове – те, що спільне для всіх носіїв мови-оригіналу. Умовно кажучи, ми здебільшого не калькуватимемо прислів'я чи ідіоми, а замінитимемо українським відповідником. Почасти «удомашнюємо» реалії, рідше – доводиться змінювати цитати. Натомість варто зберігати те, де авторський стиль відхиляється від типового нейтрального мовлення, бо це якраз оприявнює стратегію письменника. Наприклад, якщо в автора екзотичний порядок слів у реченні, що відхиляється від мовної норми, потрібно зрозуміти, чому він так робить, і знайти спосіб досягти того самого ефекту засобами своєї мови.

РОЗДІЛ 2

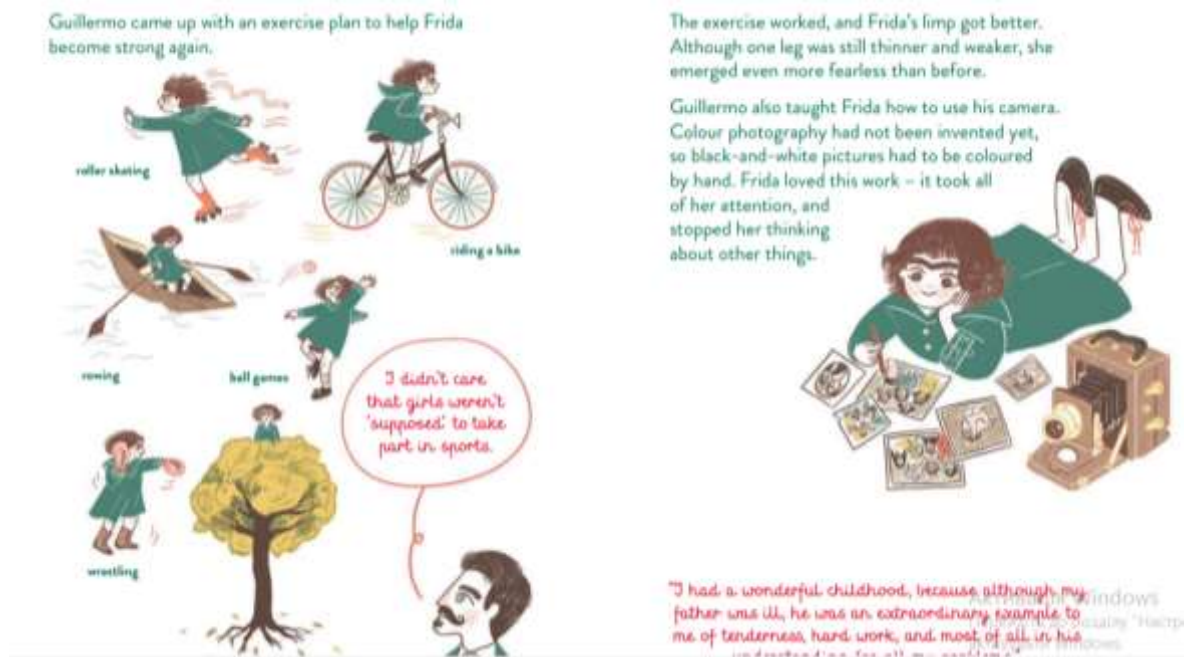
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ПОЄДНАННЯ ЙОГО У З ТЕКСТОМ У ЖАНРІ «ГРАФІЧНА ПОВІСТЬ»

2.1 Поєднання вербальних та невербальних елементів у тексті та перекладі

Комікс, посилаючись на мультиплікатора Р. С. Харві, – це злиття тексту і зображення з метою створення розповіді [10]. Отже комікс – це текст, в якому міститься поєднання словесних та невербальних компонентів, що супроводжується ілюстративними зображеннями. Такий текст називається корелізованим. Креолізований текст є складною текстовою формацією, в якій словесні та символічні елементи утворюють одне візуальне, структурне, смислове та функціональне ціле, орієнтоване на складний прагматичний вплив на реципієнта. Вважається, що текст можна поділити на два типи створення: частковий (словесна частина відносно автономна, а візуальні елементи тексту необов'язкові) та повний (словесний текст повністю залежить від візуального ряду, а саме зображення виступає як обов'язковий елемент). Аналізуючи серію графічних повістей «Маленькі історії Великих Людей», бачимо, що визначити тип цього корелізованого тексту складно, адже це графічна повість, а не комікс (хоча вони пов'язані). З одного боку – він частковий, адже словесна частина відносно автономна, не залежить від візуальних елементів, може існувати окремо від ілюстративного матеріалу і ми розумітимемо прочитане. З іншого боку – цей тип повний, оскільки візуальні елементи є обов'язковими. Проглядаючи книгу, не читаючи її, можна зрозуміти зміст історії, яка описана в тексті. Це властиво всім книжкам із цієї серії. Така комбінація зображень з якісно підібраним текстом дає можливість в невеликому форматі охопити велику кількість інформації. Такий формат набуває популярності, оскільки сучасній молоді цікавіша така форма подання інформації, і що найголовніше – непотрібно витрачати багато часу на читання нудних об'ємних книг.

Словесний компонент графічної повісті, яка досліджується утворюють друкований текст, який є або мовою персонажів, або мовою автора (тут вона переважає), включаючи підписи до зображень. Мова або думки героїв знаходяться у виносках у формі бульбашки.

На зображенні нижче спостерігаємо і розповідний друкований текст, і підписи до зображень, і думки героїв виражені в відповідній ілюстративній графічній формі, яка описувалась вище.

Графічна інформація необхідна для адекватної передачі емоційного посилу тексту. Під час писемної комунікації автор-читач втрачається інтонація, міміка та жести, читачу важко деталізувати описи. Тому роль «компенсаторів» виконують іконічні паралінгвістичні засоби оформлення тексту: малюнки, фотографії.

Особливість корелізованого тексту – поєднання вербального і невербального тексту. До невербальної частини тексту належать розділові знаки, які вказують на експресивність мовлення, малюнки, фотографії, шрифти тощо.

Зображення у графічних романах/повістях можуть варіюватися від максимально реалістичних до надзвичайно абстрактних, як в стилізованих мультяшних ілюстраціях. То ж слова мають не тільки свої «словесні» значення,

а й через них також втілюється візуальна, майже фізична сила. Слова мають графічний зміст, форму, кольори, які роблять їх «частиною картини». Не лише каліграфічне використання букв і слів, а й графічна їх передача функціонують як продовження образів [19, ст 13].

На зображенні нижче спостерігаємо такий засіб невербального тексту як шрифт, послуговуючись яким читач краще сприймає, що хотів передати автор, розуміє настрій головної героїні: «П'ятниця, 30 січня 1953 року. Я хворію так довго, що відчуваю неймовірну радість від того, що **ВСЕ ЩЕ ЖИВА**». Ну і зображення, які цілком доповнюють текст, відображаючи думки Фріди: «В останні роки життя Фріди з її картин було видно, як часто вона думала про смерть».

Співіснування вербального та візуального кодів є типовим для дитячої літератури, особливо у книжках, розрахованих на маленьких дітей. Вербальне та візуальне можуть перебувати у різних відносинах. Вони можуть підтримувати одне одного, функціонуючи як паралельні засоби передачі одного змісту. Переклад може змінити спосіб взаємодії вербального та візуального кодів. О'Салліван наводить декілька прикладів того, як відкриті тексти та зображення можуть стати значно менш відкритими в перекладі завдяки тому, що перекладачі

переводять інформацію з візуального у вербальний код і так закривають у тексті порожнини [14]. Як наслідок зображення втрачають складний взаємозалежний характер і перетворюють виключно на засіб ілюстрації.

Для аналізу поєднання вербального та невербального контенту було взято три графічні повісті: «Маленькі історії Великих Людей. Фріда Кало», «Маленькі історії Великих Людей. Леонардо да Вінчі» та «Маленькі історії Великих Людей. Марі Кюрі».

Увесь ілюстративний матеріал в цій серії, який тісно переплітається з текстом та несе смислове навантаження можна умовно поділити на такі категорії:

- **людина в дії** (у всіх трьох повістях зображаються герої з їх захопленнями чи родом занять, адже повісті – біографічні. Зв'язок невербального з вербальним: у тексті детальніше описані дії, які перенесені на зображення, проте із останніх можна зрозуміти головну думку й те, про що йдеться в тексті);
- **портрети** (індивідуальні та групові) (зображають головних персонажів, членів їх родин. Зв'язок невербального з вербальним: зображення слугують доповненням до тексту, сприяють кращому засвоєнню прочитаної інформації, подекуди передають емоції такі як строгість, біль, радість тощо);
- **філактерії з репліками персонажів** (типове запозичення з коміксів. Доповнюють текст. Зв'язок невербального з вербальним: здебільшого у філактеріях подається експресивно забарвлений текст, змінюється шрифт, що наголошує на зміні настрою героя, або емпатизує сказане, передаючи переживання/настрій читачеві);
- **відтворення ситуації** (зображення чітко відтворює ситуацію, яка описується у тексті);
- **особисті записи від першої особи** (герої розповідають про переживання, найбільш «наболіле», їх захоплення, виражають невдоволення, тощо. Усі записи оформлені відповідно, передають стиль та імідж героя, про якого йдеться в повісті. Зв'язок невербального з вербальним: текст безпосередньо накладається на зображення, або є його частиною);

- **зображення почуттів, настроїв** (ілюстрації слугують доповненням до тексту. Зв'язок невербального з вербальним: часто поєднуються із філактеріями з репліками персонажів);
- **підписи з поясненнями** (зображається певний епізод, який коротко описаний в тексті, але ілюстрації з підписами чудово пояснюють та розширюють текст. Зв'язок невербального з вербальним: тут не зображення доповнює текст, а навпаки – текст зображення).

Розглянемо частоту вживання кожної групи.

У повісті «Маленькі історії Великих Людей. Фріда Кало» до групи «людина в дії» можна віднести 9 ілюстрацій, до портретів – 11 ілюстрацій, філактерій з репліками персонажів – 10, ілюстрацій відтворення ситуації – 8, особистих записів від першої особи – 11, підписів з поясненнями – 2, пряме зображення почуттів, настроїв – 10 (найбільше передається емоція суму, горя, болі, адже в житті головної героїні, Фріди Кало зачасту переважали саме такі емоції).

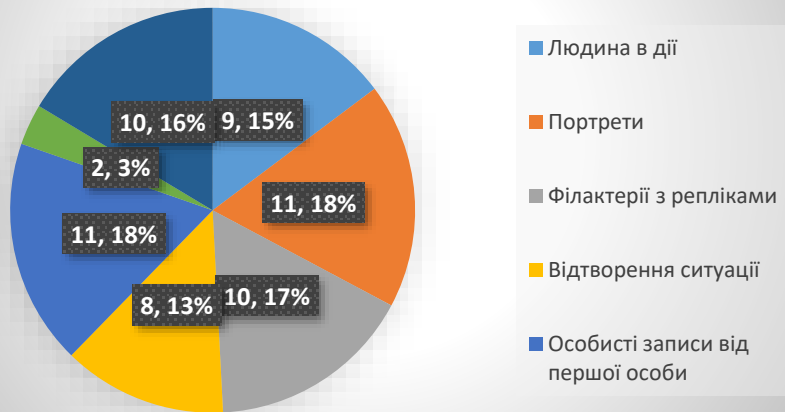
Щодо «Маленькі історії Великих Людей. Леонардо да Вінчі», то до групи «людина в дії» можна віднести 5 ілюстрацій, до портретів – 7 ілюстрацій, філактерій з репліками персонажів – 15, ілюстрацій відтворення ситуації – 3, особистих записів від першої особи – 8, підписів з поясненнями – 9, пряме зображення почуттів, настроїв – 5.

Аналізуючи «Маленькі історії Великих Людей. Марі Кюрі» спостерігаємо наступне: до групи «людина в дії» можна віднести 4 ілюстрації, до портретів – 3 ілюстрації, філактерій з репліками персонажів – 6, ілюстрацій відтворення ситуації – 9, особистих записів від першої особи – 11, підписів з поясненнями – 9, пряме зображення почуттів, настроїв – 1.

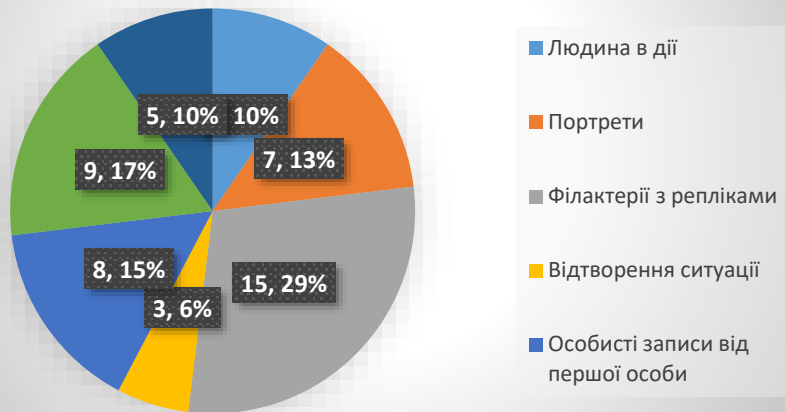
Часто ці групи поєднуються між собою. До прикладу почуття та настрої простежуються як на портретах, так і філактеріях, відтворенні ситуацій зокрема.

Для того, аби краще зрозуміти зв'язок графічної повісті від коміксу, доечно навести наступну таблицю, основою якої стали підрахунки вище.

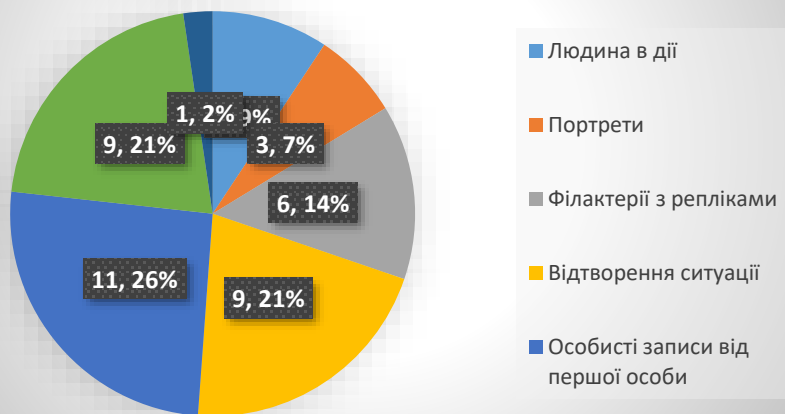
«Маленькі історії Великих Людей. Фріда Кало»

«Маленькі історії Великих Людей. Леонардо да Вінчі»

«Маленькі історії Великих Людей. Марі Кюрі»

Аналізуючи останню діаграму, можна зробити висновок, що філактерії з репліками персонажів трапляються найчастіше. Саме вони є одним із ключових елементів коміксу, отже зв'язок графічної повісті з коміксом – очевидний.

Отже, аби логічно класифікувати ілюстративний матеріал у досліджуваних повістях нами було створено власну класифікацію, з урахуванням тісного зв'язку тексту із зображенням. Подана вище класифікація є актуальною не тільки до досліджуваного матеріалу на основі якого готувалася ця розвідка, а й доречною для дослідження інших графічних повістей та мальовисів, оскільки є універсальною. Варто зазначити, що із подальшим вивченням цієї теми класифікація буде доповнена відповідно до перекладацьких проблем та жанру твору (комікс, графічна повість), що перекладається.

2.2 Особливості перекладу культурно маркованої лексики у графічній повісті

Процес перекладу графічної повісті легший, ніж типового коміксу, адже стилістичних вербальних і невербальних засобів в коміксі більше. Проте через певні подібності між коміксом та графічною повістю, про які згадувалось раніше, труднощі часом виникають.

Мета перекладу – не має значення, чи це комікс, науково-популярна література чи інструкція з використання – завжди потрібно пам'ятати, що текст в мові перекладу має скласти таке ж враження на читача, як і текст в мові оригіналу, це має бути текст, який легко зрозуміти. Зв'язок слів з зображеннями робить комікс особливим. Виноски з словами, думками, філактерії з репліками героїв – обмежені у паперовому просторі, тож переклад, відповідно, має відповідати розміру тексту з мови оригіналу. Якщо слово «adiós» вміщене у маленьку бульбашку з текстом, його не можна перекласти просто як «auf Wiedersehen», оскільки слово поросту не вміститься у відведений для нього простір [16].

Як уже згадувалося раніше, головна мета перекладу – скласти на читача таке ж враження у мові перекладу, яке при читанні в мові оригіналу відчуває читач, носій мови. На щастя, українська мова багата на фразеологізми, та й відповідники до непростих слів відшукати легко.

Комікси, графічні повісті зокрема, демонструють численні мовні особливості з різними функціями у розповіді. Для перекладу певні функції є визначальними опорними точками. Загалом можна виділити п'ять функціональних мовних розрядів: заголовки, тексти діалогів, слова автора, написи, ономапоєя (звуконаслідування) [13].

Читаючи переклад оригінал одного із уривків «Фріди» зустрічається цікаве слово «*cachuchas*». Чимало словників подають його як іспанський танець, або вид човника, хоча в книжці йдеться зовсім не про те. Річ в тім, що з іспанської слово *cachucha* – шапка, й використовується для описання форми, яка нагадує ковпачок перцю. Такі шапки трішки схожі на флотський кашкет (до речі, одне із застарілих значень цього слова), на сучасний лад – чимось нагадують бейсболки, та найбільш наближені до класичних стриманих кашкетів, які повертаються в моду. Беручи до уваги історію цього слова, не зразу було б легко здогадатись, чому саме *cachucha* – головний убір, попри те, що означає і вид перцю, і танець, і навіть човник. Хоч авторка і наголошує, що друзів Фріди називали *cachuchas* через цікаві головні убори, дізнаємось це з контексту, та все ж доречний переклад

підібрати до цього слова було нелегко.

Перед перекладачем постає питання: адаптувати слово рідною мову, чи вдатися до калькування. Калькування – копіювання іншомовного слова за допомогою свого, незапозиченого матеріалу, поморфемний переклад іншомовного слова [7].

Доречно розглянути ще один фрагмент тексту із графічної повісті про Фріду. Епізод, де дівчинці дали прізвисько через тяжку недугу, бо її права нога залишилась «ослабленою й худюю, а права ступня припинила рости» (12 ст). Через це її прозвали «*Frida, pata de pelo*». З іспанської на англійську авторка подає наступний переклад: «*Peg-leg Frida*». В українському перекладі він звучатиме так: «*Фріда-дерев'яна нога*». Чому саме дерев'яна, а не інакше? *Peg-leg* – це найпростіший вид протезу, яким послуговувались колись одноногі пірати. Маючи протез, хода стає специфічною, трохи кульгавою. А оскільки права нога головної героїні через недугу ослабла, хода стала нагадувати саме ту піратську, коли ті носили дерев'яні протези.

Читаючи книжку, часто зустрічаються іспанські слова, особливо, коли мова йде від першої особи. При перекладі їх варто взяти до уваги, і залишити в мові перекладу. У повісті про Фріду Кало авторка додає міжрядкові примітки, для розуміння читачем написаного. Це, зокрема, значно полегшує роботу перекладача, оскільки йому вже не потрібно замислюватись над доцільністю приміток (та їх оформленням), які можуть відволікати читача. Наведемо приклад: «*Hey, at least la Pelona (Death) hasn't come for me – щонайменше, la Pelona (смерть) мене ще не спіймала!*». Вживання іспанських слів тут та в інших фрагментах виправдане, оскільки головна героїня, Фріда, уродженка Мексики, а в Мексиці розмовляють саме іспанською. Таким чином авторка підкреслює національність Фріди, що частково допомагає читачеві зануритись у тогочасний світ, де розгортаються події.

Що значно спростило роботу перекладача – це поліграфічний дизайн. Він тісно пов'язаний з візуальним аспектом. У коміксах, це стосується і графічних повістей, друкарське оформлення виконує кілька комунікативних функцій. З часом у цій сфері розвинулись різноманітні типографічні засоби [17]: звуки та інтонації мовленнєвих актів можна показати, належним чином вибираючи шрифт, розмір літер, дизайн форм, нахил літер, напрямок читання і кольори. Більше того, через шрифт, наприклад, можна виразити національність або політичні погляди персонажа. До того ж, маршрут або напрям рухів, їхній темп можна показати, скажімо шрифтом, нахилом букв або напрямком читання. Поки що при дослідженні перекладів ці аспекти рідко беруть до уваги.

Кожен переклад (маємо на увазі процес перекладу) є значною мірою пошуком найвідповідніших синонімів для виразу рідною мовою образів та ідей оригіналу [6]. Не важко «сяк – так» передати загальний зміст сказаного в художньому творі: це під силу будь-кому. Набагато важче знайти найпотрібніше слово, найвідповіднішу синтаксичну конструкцію з великої кількості синонімічних – у широкому сенсі цього поняття – слів та конструкцій. А від наслідків такого пошуку зрештою залежить кінцевий успіх праці перекладача.

Саме точністю вибору, зумовлено глибоким розумінням оригіналу, і відзначається творчий почерк найвидатніших майстрів художнього перекладу.

ВИСНОВКИ

Наукову роботу присвячено вивченню особливостей перекладу графічної повісті з української на англійську. У цій роботі досліджено використання перекладацьких трансформацій в тексті графічної повісті «Маленькі історії Великих людей» та поєднання вербальних і невербальних компонентів в тексті. Крім цього, було прослідковано частоту вживання певних ілюстративних елементів в поєднанні з текстом, поділено ілюстративний матеріал на категорії.

У першому розділі було досліджено теоретичні засади дослідження. А також на підставі дослідження, яке було виконано даній науковій роботі ми реалізували всі поставлені перед нами завдання: обґрунтували поняття «графічна повість» в сучасній жанрології. Це повість, у якій сюжет переданий через малюнки, які супроводжуються коротким текстом та репліками дійових осіб. Було досліджено графічну повість та виявлено відмінності між поняттями «графічна повість» та «комікс». Було зосереджено увагу на перекладацьких трансформаціях.

У другому розділі детально розглянуто поєднання вербальних та невербальних компонентів в тексті, зосередивши свою увагу на класифікації ілюстративного матеріалу: людина в дії, портрети, філактерії з репліками персонажів, відтворення ситуації, особисті записи від першої особи, зображення почуттів, настроїв, підписи з поясненнями. Досліджено труднощі перекладу графічної повісті.

Текст графічної повісті короткий і місткий, репліки персонажів наближені до усного мовлення, що визначає специфіку його перекладу. Зокрема, фрази англійською мовою не завжди можна коротко і влучно передати українською, адже синтаксис англійської мови лаконічніший, ніж в українській мові. При цьому принципово важливо, аби перекладений текст був за кількістю знаків приблизно таким самим, як і в тексті оригіналу. Відтак постає дилема – точність чи креативність, яку кожному перекладачеві щоразу доводиться вирішувати.

Особливої уваги потребує й переклад імен персонажів, які виконують не лише номінативну функцію, а й є важливими ідентифікаційними маркерами

героїв, а також фразеологічних зворотів та кличок, відтворення яких має органічно звучати в мові перекладу, водночас деякі з них потребували адаптації на українському мовному ґрунті. Отож, перекладати фразеологізми доводиться так, щоб дібраний відповідник передав його метафоричне значення та стилістичні функції.

Такі мальовані історії, як графічна повість, допомагають кожній дитині стати завзятим читачем, спраглим до нових знань, полегшують розуміння та засвоєння прочитаного, розвивають логіку та творче мислення. Тому проблема якісного перекладу тут надзвичайно актуальна.

Ця тема має подальші перспективи, оскільки є малодослідженою й актуальною, адже графічна повість як жанр дитячої літератури починає розвиватись. Тема є корисною для перекладачів, оскільки є прикладною та допомагає звернути увагу на ключові моменти при перекладі, уникнути типових помилок, точніше та якісніше передавати зміст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/povistj>.
2. Демецька В.В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології. «Вісник СумДУ. Серія філологія», № 1, 2007.
3. Дуденко О. «Перекладацький цех – це сотні простих ремісників». Як працюють українські перекладачки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.wonderzine.com.ua/wonderzine/career/vlasniydosvid/6759-perekladatskiy-tseh-tse-sotni-prostih-remisnikiv-yak-pratsyuyut-ukrayinski-perekladachki>.
4. Кальниченко О.А., Черноватий Л.М. Енциклопедія перекладознавства. Львів: Нова книга, 2020, 584с.
5. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. Київ: видавництво при Київському державному університеті видавничого об'єднання «Вища школа», 1982.
6. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000.
7. Німецький досвід перекладання коміксів [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://irbis-comics.com.ua/articles/nimeckyj_dosvid_perekladannja_komiksiv.
8. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Очерки лингвистической теории перевода. Москва: 2017.
9. Chute, Hillary and Marianne Dekoven. Comic books and graphic novels, 2015.
10. Cook R. T., Meskin A. The Art of Comics: A Philosophical Approach. Hoboken : Wiley-Blackwell.
11. Eisner Will. Comics and sequential art. Tamarac: Poorhouse Press, 1985.
12. Kaindl. Klaus.. Uberetzungswissenschaft im interdisziplinaren Dialog. Am Beispiel der Comicubersetzung. Tubingen: Stauffenburg, 2004. 229-253.
13. McCloud, Scott. Understanding Comics. The Invisible Art. New York: William Morrow, 1994.

- 14.O'Sullivan, Emer. «Translating pictures». In the Translation of Children's Literature. 2006, 113-121.
- 15.Shavit Zohar. Poetics of children's literature. Athens: University of Georgia press, 1986. 8-16.
- 16.Translating comics. PUNS IN SPEECH BUBBLES [Електронний ресурс].
Режим доступу: <https://www.goethe.de/en/kul/lit/21826553.htm>
- 17.Wienhofer, Friderike. Untersuchungen zur semiotischen Asthetik des Comic Strip unterderbesonderen Berucksichtigung von Onomatopoesie und Typographie Dortmund: Ph.D. Thesis.
- 18.Zanettin, F. Translating comics and graphic novels. The Routledge handbook of translation and culture. London,New York: Routledge, 2018. P. 445–460.
- 19.Zanettin, Federico. Comics in Translation: An Overview. In Comics in Translation. Manchester: St. Jerome Publishing, 2008.

Ілюстративні джерела:

- 20.Ізабель Томас. Маленькі історії Великих Людей. Леонардо да Вінчі. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020.
- 21.Ізабель Томас. Маленькі історії Великих Людей. Марі Кюрі. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020.
- 22.Ізабель Томас. Маленькі історії Великих Людей. Фріда Кало. Львів: Видавництво Старого Лева, 2020.
- 23.I. Thomas. Little quides to Great Lives. Frida Kahlo. London: Laurence King Publishing, 2018.
- 24.I. Thomas. Little quides to Great Lives. Leonardo da Vinci. London: Laurence King Publishing, 2018.
- 25.I. Thomas. Little quides to Great Lives. Marie Curie. London: Laurence King Publishing, 2018.

Додаток

Перекладацькі трансформації у графічній повісті для дітей
«Маленькі історії Великих Людей. Фріда Кало»

<p>Граматична трансформація: заміна порядку слів, додавання слів (на околиці)</p>	<p>Frida was born in Coyoacán, Mexico, in 1907, to a Mexican mother and a German father.</p>	<p>Фріда народилась 1907 року в Койокані, що на околиці Мексики. Мати дівчини була мексиканкою, а тато – німцем.</p>
<p>Лексична трансформація: диференціація значень (began her life); смисловий розвиток (new beginning too.)</p>	<p>As Frida began her life, Mexico had a new beginning too.</p>	<p>Коли Фріда з'явилася на світ, у Мексиці теж почалося нове життя.</p>
<p>Лексична трансформація: диференціація значень (extraordinary sound-дивний свист)</p>	<p>The bullets just screeched past. I can still hear their extraordinary sound.”</p>	<p>Кулі шмигали у повітрі. Я й досі чую їх дивний свист.</p>
<p>Лексична трансформація: диференціація значень (secretly singing –тихцем наспівувала; appealed to Frida –відгукнулись у серці Фріди)</p>	<p>The spirit of the Mexican Revolution – the rebellion against power and the fight for fairness – appealed to Frida. She remembered hiding in a big wardrobe, secretly singing revolutionary songs.</p>	<p>Дух Мексиканської революції — повстання проти влади і боротьба за справедливість – відгукнулись у серці Фріди. Вона пригадувала, як ховалась у великій шафі й тихцем наспівувала революційні пісні.</p>
<p>Граматична трансформація Додавання слів (ніяк не могла збагнути)</p>	<p>Guillermo suffered from epilepsy, which Frida did not understand.</p>	<p>Гільєрмо страждав на епілепсію, а маленька Фріда ніяк не могла збагнути цю хворобу.</p>

Граматична трансформація: заміна порядку слів	Sadly, tragedy struck Frida's life early, in 1914 – when she was just six years old.	1914 року, коли Фріді було всього шість, на її долю випала біда.
Лексична трансформація: компенсація втрат при перекладі, диференціація значень	At school, children gave her the nickname “Frida, pata de pelo!” [Peg-leg Frida]	У школі їй дали прізвисько «Фріда, pata de pelo!» (Фріда-дерев'яна нога.)
Лексична трансформація: Смисловий розвиток (secret problems – найпотаємніше)	And while she danced, I told her my secret problems	І поки вона танцювала, я звіряла їй найпотаємніше.
Лексична трансформація: Антонімічний переклад (stopped her thinking about other things – дозволяло забути про все)	Frida loved this work – it took all of her attention, and stopped her thinking about other things.	Фріда любила це заняття – воно захоплювало її увагу цілковито й дозволяло забути про все.
Лексична трансформація: компенсація втрат при перекладі (Cachuchas – кашкетники)	The group was known as the Cachuchas, after their peaked caps.	Їх прозвали «кашкетниками» через кепки, які вони носили.
Лексична трансформація: Смисловий розвиток	Several people had been killed by the accident, and the doctors did not think Frida would make it.	Кілька людей загинуло під час аварії, лікарі сумнівалися, чи Фріда житиме.
Лексична трансформація: Смисловий розвиток, диференціація значень (danced around my bed - чатувала біля мого ліжка.)	Death danced around my bed at night.	Вночі смерть, здавалося, чатувала біля мого ліжка.

<p>Лексична трансформація: смісловий розвиток Граматична: опускання слів</p>	<p>Doctors discovered that three of her vertebrae were not in the right place.</p>	<p>Лікарі виявили, що три хребці погано зрослися.</p>
<p>Лексична трансформація: Смісловий розвиток (dreams of being a doctor were over – мрії стати лікарем розлетілися на друзки)</p>	<p>Although her dreams of being a doctor were over, Frida felt a tremendous energy inside.</p>	<p>Попри те, що мрії стати лікарем розлетілися на друзки, Фріду переповнювала надзвичайна внутрішня енергія.</p>
<p>Лексична трансформація: Цілісне перетворення (...change her life as dramatically as the bus accident. –...хто згодом переверне її життя з ніг на голову так само, як раніше аварія.)</p>	<p>Through her new artist friends, Frida met someone who would change her life as dramatically as the bus accident.</p>	<p>Через своїх нових друзів-митців Фріда зустріла того, хто згодом переверне її життя з ніг на голову так само, як раніше аварія.</p>
<p>Лексична трансформація: Антонімічний переклад</p>	<p>Frida wasn't daunted by Diego's fame.</p>	<p>Фріду мало хвилювала популярність Дієго.</p>
<p>Граматична трансформація: Зміна порядку слів</p>	<p>Diego inspired her.</p>	<p>Її надихав Дієго.</p>
<p>Лексична трансформація: Диференціація значень</p>	<p>Frida was heartbroken.</p>	<p>Фріда була вбита горем.</p>
<p>Лексична трансформація: Конкретизація</p>	<p>Diego's next mural was in Detroit – a city of factories and machines.</p>	<p>Наступну фреску Дієго малював у Детройті, місті фабрик і машин.</p>

Граматична трансформація: Зміна порядку слів;	She gave many of her self-portraits a plain, empty background, to show how lonely she felt.	Щоб показати, як їй самотньо, до автопортретів вона домальовувала однотонне порожнє тло.
Граматична трансформація: Зміна порядку слів; зміна структури речень.	In 1938, Frida held her first solo exhibition, in New York's Levy Gallery. It was a great success – critics loved it, and new paintings were commissioned. Frida was making money from her art, and becoming a star!	1938 року у Levy Gallery в Нью-Йорку вона провела власну виставку, що мала шалений успіх, – критики були в захваті. Своїм мистецтвом Фріда заробляла гроші й ставала зіркою.
Лексична трансформація: Смисловий розвиток (At other times –Коли відчай відступав)	Sometimes Frida felt despair..... At other times, she was full of hope for the future.	Іноді жінку охоплював відчай. ....Коли відчай відступав, її переповнювали надії на майбутнє.

<p>Граматична трансформація: Зміна структури речення, додавання слів. Лексична: Смисловий розвиток (helped her cope as a child. – допомогла їй у дитинстві пережити глузування однолітків)</p>	<p>She shows herself before and after Diego loved her, and how she uses her inner strength to heal her wounds, just as her imaginary friend had helped her cope as a child.</p>	<p>Вона показує себе до того, як Дієго покохав її, й після того. Зображає свою внутрішню силу, що допомагає їй загоїти душевні рани, так само, як колись уявна подруга, яка допомогла їй у дитинстві пережити глузування однолітків.</p>
---	---	--

**Перекладацькі трансформації у графічній повісті для дітей
«Маленькі історії Великих Людей. Леонардо да Вінчі»**

<p>Лексична трансформація: диференціація значень</p>	<p>Leonardo's notebooks – filled with sketches of birds, people, landscapes, flying machines and designs for buildings – show us that he was all of these things.</p>	<p>Записники Леонардо, в яких зображено багато нарисів птахів, людей, пейзажів, літаючих апаратів і креслень будівель, свідчать про те, що да Вінчі зумів об'єднати у собі всі ці професії.</p>
<p>Граматична трансформація: заміна порядку слів</p>	<p>The scariest thing he could think of was Medusa, a gruesome Gorgon from Greek myths.</p>	<p>Жахлива медуза Горгона з грецької міфології виявилась найстрашнішим, що зміг придумати хлопчик.</p>
<p>Лексична трансформація: смисловий розвиток</p>	<p>He realized that art gave him the power to shock people!</p>	<p>Хлопчик усвідомив, що завдяки мистецтву можна шокувати людей!</p>

Граматична трансформація: додавання слів	Leonardo painted the angel on the left..	Леонардо намалював ангела, розташованого ліворуч.
Граматична трансформація: Додавання слів, заміна порядку слів	Leonardo put all of his learning into practice, but he was beginning to rebel against the old-fashioned style of painting.	У своїх роботах Леонардо використовував усе, чого навчився у майстра, але він почав бунтувати проти старомодного стилю живопису.
Граматична трансформація: заміна структури речення	Oils dried slowly, allowing artists to paint more slowly and make more changes.	Завдяки тому, що масляним фарбам потрібно більше часу для висихання, художник може малювати повільніше та змінювати щось у своїх картинах
Граматична трансформація: додавання слів	It was getting ready for war, and needed engineers.	До того ж тут готувалися до війни, і місто потребувало інженерів.
Лексична трансформація: Смисловий розвиток (secret problems – найпотаємніше)	And while she danced, I told her my secret problems.	І поки вона танцювала, я звіряла їй найпотаємніше.
Граматична трансформація: Зміна структури речення	Like many of Leonardo's projects, work on the giant horse progressed very slowly.	Леонардо дуже повільно працював над гігантським конем, як і над багатьма іншими своїми проектами.
Лексична трансформація: Смисловий розвиток	One of the things that fascinated Leonardo most was anatomy – the way that our bodies are	Одним із найбільших захоплень Леонардо була анатомія наука про будову нашого тіла.

	structured underneath our skin.	
Граматична трансформація: зміна порядку слів	Leonardo hoped to imitate nature by designing a machine that could help humans fly.	Коли Леонардо задумав створити машину, яка допоможе людині літати, то сподівався зімітувати природу.
Лексична трансформація: компенсація втрат при перекладі <i>The Last Supper – Тайна вечеря.</i>	In 1495, Sforza asked Leonardo to paint a fresco of The Last Supper to decorate a wall in the Monastery of Santa Maria delle Grazie.	1495 року Сфорца поросив Леонардо намалювати на стінах монастиря Санта Марія делле Граціє фреску «Тайна вечеря».
Граматична трансформація: зміна структури речення	He was a great artist, but he was also one of the world's first scientists, trying to understand the world by looking carefully at everything around him.	Леонардо був не лише великим художником, але й одним із найзнаменитіших вчених у світі. Він був надзвичайно спостережливим до всього, що його оточувало.
Лексична трансформація: смісловий розвиток	His parents never lived together or got married, but he was close to both of them.	Його батьки ніколи не були одружені й не жили разом, але він мав близькі стосунки з обома.
Лексична трансформація: смісловий розвиток	What a perfect place for a curious mind!	Це було ідеальне місце для допитливого юнака!
Лексична трансформація: смісловий розвиток	This guy sounds great!	А цей хлопець правду каже!
Лексична трансформація: смісловий розвиток	After eight years he began visiting stables to sketch model horses.	Лише через вісім років він почав приходити в конюшню, щоб зробити ескіз коня для майбутньої статуї.
Граматична трансформація: зміна структури речення	He kept adding to them until he died, and together they cover every area of science and the arts.	Він доповнював їх аж до самої смерті. Загалом записи да Вінчі охоплювали всі сфери науки та мистецтва.

Лексична трансформація: генералізація.	One of the things that fascinated Leonardo most was anatomy – the way that our bodies are structured underneath our skin.	Одним з найбільших захоплень Леонардо була анатомія – наука про будову нашого тіла.
Граматична трансформація: зміна структури речення	We don't know if Leonardo built and tested his flying machines – but other people have!	Нам невідомо, чи зумів Леонардо збудувати та випробувати свої літальні апарати. Проте іншим людям вдалося це зробити.
Граматична трансформація: зміна структури речення	There were then two, three or even four days in which he did not touch his painting, yet he stood sometimes one or two hours a day just looking at it ...	Іноді два, три, чи навіть чотири дні він не торкався фрески. Проте деколи годину-дві на день стояв та просто дивився на неї...
Лексична трансформація: смісловий розвиток.	Men of genius sometimes accomplish most when they work the least.	Іноді генії досягають найбільших результатів, коли вони найменше працюють.
Граматична трансформація: зміна структури речення	And suddenly the weather became bad, and it rained so much that the waters were great.	І раптом погода геть зіпсувалася. Через рясний дощ значно піднявся рівень води.
Лексична трансформація: смісловий розвиток (It's – «Джоконда»)	It's special because he managed to show in a painting not just what his model looked like, but what she was thinking and feeling.	«Джоконда» – особлива, бо художник зумів зобразити на ній не лише жінку, а й те, про що вона думає і що відчуває.
Лексична трансформація: смісловий розвиток	The Medici made me and destroyed me.	Родина Медічі зробила мене тим, ким я є, і знищила мене.
Лексична трансформація: цілісне перетворення	His worries were over. He was paid well, had a big house to call home, and the time and space to paint and study science.	Там скінчились його негаразди, йому добре платили. Митець оселився у великому будинку, який міг назвати домом, тепер він мав час і місце, аби малювати та вчитися.

